

CENTRUL NAȚIONAL ȘTIINȚIFICO-PRACTIC DE MEDICINĂ PREVENTIVĂ LA PRIMUL JUBILEU

Ion Bahnarel, director general al CNȘPMP,
medic-șef sanitar de stat al Republicii Moldova, dr.în medicină, conf.univ.,
Constantin Spînu, vicedirector al CNȘPMP, dr.h.în medicină, prof.univ

Instituțiile de medicină preventivă au cunoscut în ultimii 15 ani o permanentă reformare. În scopul optimizării structurii și sporirii eficienței activității Serviciului sanitaro-epidemiologic de stat, realizării prevederilor Constituției și legilor Republicii Moldova cu privire la asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației, ocrotirii sănătății, protecției consumatorului și a mediului înconjurător la propunerea Ministerului Sănătății, Guvernul Republicii Moldova prin Hotărârea nr.529 din 28 iulie 1995 a instituit Centrul Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie, care ulterior, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.517 din 25.05.1998, a fost transformat în Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (CNȘPMP).

Centrul a fost format în baza reorganizării Direcției Principale Sanitaro-Epidemiologice a Ministerului Sănătății, Centrului Republican de Igienă și Epidemiologie, secțiilor științifice de Igienă și Epidemiologie ale Institutului de Cercetări în Medicina Preventivă și Clinică, Centrului Republican de Profilaxie și Combatere a maladiei SIDA și Centrului Republican Sănătate. În urma restructurării efectuate a sporit potențialul Serviciului, inclusiv al Centrului, fiind create premise pentru o activitate științifico-practică mai fructuoasă și multilaterală.

Direcțiile prioritare de activitate ale instituției nou-formate au fost și sunt axate pe următoarele domenii:

- Ocrotirea și fortificarea sănătății populației prin investigarea și identificarea factorilor ce o influențează.
- Elaborarea și realizarea programelor naționale de prevenire a acțiunii nefavorabile a factorilor nocivi și de combatere a epidemiilor și intoxicațiilor.
- Organizarea și efectuarea supravegherii sanitaro-epidemiologice de stat în scopul realizării măsurilor sanitaro-igienice și antiepidemice, inclusiv a radioprotecției în practica medicală, a măsurilor sanitare și fitosanitare de inspecție și certificare a importului/exportului internațional al produselor alimentare, de cosmetică, promovarea Programelor Naționale în domeniul profilaxiei și combaterii HIV/SIDA, hepatitelor virale, altor infecții contagioase.

Pe parcursul a 10 ani de dezvoltare spectrul de activitate științifico-practică a instituției s-a ramificat și s-a manifestat prin realizări remarcabile. Specialiștii Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă au înaintat o serie de propuneri științific argumentate de perfectare a suportului legislativ al Serviciului, au inițiat elaborarea și implementarea programelor naționale ale Ministerului Sănătății vizând cele mai stringente probleme sanitaro-igienice și sanitaro-antiepidemice.

Un domeniu important de activitate este și monitorizarea executării legilor Republicii Moldova cu privire la asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației, realizarea programelor naționale și respectarea documentelor normative în domeniul medicinei preventive cu elaborarea ulterioară a propunerilor și măsurilor respective de prevenție.

Instituția actualmente reprezintă o organizație de frunte la nivel național, care efectuează activități manageriale și științifico-practice în domeniul medicinei preventive cu referință la problemele de igienă și estimare a influenței factorilor de mediu asupra sănătății, problemele medico-sociale și demografice, imunologiei și epidemiologiei, la elaborarea și racordarea actelor legislative și normative la cerințele internaționale ș.a. Ea întreține relații științifice și științifico-practice cu diferite instituții și organizații din țară și de peste hotare în domeniul cercetărilor de profil nominalizate.

O componentă importantă a activității Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă o constituie cercetările științifice aplicative și fundamentale. În acest context pentru rezolvarea problemelor stringente menționate ale medicinei preventive în anii 1995-2005 au fost finalizate

54 de teme științifice fundamentale și aplicative și trei proiecte de grant. Tematica programelor de cercetare-dezvoltare s-a realizat în următoarele direcții strategice ale medicinei, direcția prioritară fiind Științele vieții și sănătatea omului:

- Sănătatea mamei și copilului.
- Problemele medico-sociale și demografice ale societății.
- Elaborarea și implementarea Monitoringului socio-igienic.
- Imunologia și epidemiologia bolilor infecțioase.

Rezultatele cercetărilor (în ansamblu) pe parcursul a 10 ani s-au soldat cu:

- stabilirea particularităților specifice în dezvoltarea procesului epidemic la nivelurile molecular și genetic ale tulpinilor de *C. Diphtheriae*, fiind determinate aspectele tipice, caracteristice numai pentru Republica Moldova;

- determinarea legăturilor generale și particulare ale răspândirii agentului cauzal în contextul procesului epidemic global al difteriei, ceea ce servește drept bază pentru elaborarea principiilor teoretice la organizarea monitoringului bacteriologic teritorial în scopul menținerii situației epidemiologice favorabile în ceea ce privește maladia respectivă;

- stabilirea principiilor generale de activitate a diferitelor niveluri ale serviciului antiepidemic și ale celui curativ în perioada eliminării rujeolei;

- elaborarea strategiei propriu-zise de eliminare a rujeolei și rubeolei cu perfectarea Planului Național de Imunizare pentru anii 2006-2010;

- aprecierea complexă a stării de sănătate a elevilor claselor primare, evaluarea pregătirii lor către școală și elaborarea criteriilor de adaptare la programele noi instructiv-educative;

- determinarea factorilor de risc la cultivatorii de tutun, elaborarea și implementarea măsurilor profilactice de prevenire a maladiilor și îmbunătățire a indicilor de sănătate la acest contingent de agenți;

- stabilirea factorilor de risc profesional și a morbidității la lucrătorii medicali în unele structuri ale sistemului de sănătate, inclusiv chirurgia de urgență;

- determinarea mecanismului epidemiologic în litiaza urinară la populație în condiții rurale și urbane, a dependenței morbidității de mineralizarea apei și de caracterul de alimentație, a impactului acestora asupra stării funcționale a rinichilor, a metabolismului mineral și structurii calculilor;

- stabilirea interrelațiilor dintre starea sănătății populației (manifestate prin formele morbide și premorbide ale stării organismului uman) și calitatea factorilor de mediu;

- perfectarea metodei de determinare a acidului oxalic și a oxalaților în produsele vegetale;

- elaborarea principiilor și regulilor igienice pentru întreprinderile producătoare de confecții polimerice și a măsurilor de diminuare a influenței nocive asupra sănătății a substanțelor polimerice;

- stabilirea dependenței directe dintre nivelul sporit de aplicare a pesticidelor și incidența prin bolile organelor respiratorii, sistemelor digestiv și genito-urinar, cu elaborarea și implementarea măsurilor de prevenire și profilaxie a acestor maladii;

- determinarea nivelului real de poluare a alimentelor și a apei potabile cu reziduuri de pesticide și stabilirea efectului toxic al acțiunii sulfatului de cupru și al unor pesticide frecvent utilizate (*Cipermetrin* și *Ridomil Gold*) în combinație cu alcoolul etilic;

- elaborarea criteriilor de stabilire a riscului oncologic la persoanele care au suferit în urma catastrofei de la Cernobâl cu elaborarea și implementarea actelor normative privind reglementarea expunerii la radiații a populației;

- determinarea, identificarea substanțelor mutagene în apă, produse alimentare (s-au obținut date obiective despre circulația substanțelor chimice și biologice cu activitate genotoxică în mediul înconjurător);

- evaluarea acțiunii terapeutice a substanțelor biologice active – glicozidele steroide, obținute în comun cu Institutul de Genetică al A.Ș.M. din materie primă autohtonă de origine vegetală prin brevetarea acestor substanțe și implementarea propriu-zisă a unui remediu medicamentos *Pacovirin*;

- elaborarea metodologiei de pronosticare a morbidității prin infecția rotavirală în baza infor-

mației sanitaro-virusologice, privind incidența și gradul de contaminare a apelor managerate și de suprafață cu rotavirusuri;

- în urma revederii conceptului de diagnosticare și tratament al bolilor acute a fost perfectată și implementată noțiunea de caz-standard de infecție rotavirală, s-a elaborat și implementat în practica medicală *Rotatest*, patentat de specialiștii CNSPMP;

- estimarea și stabilirea particularităților epidemiologice de manifestare a incidenței prin HSV, CMV și EBV în comun cu infecțiile primare, cronice, înregistrate separat sau mixte, a semnificației lor pentru donatorii de sânge, ca necesități imperioase de revedere a concepției asigurării securității în serviciul de transfuzie;

- stabilirea cauzelor principale care influențează îndeplinirea Programului Național de Imunizări (PNI) și elaborarea logisticii respective de dirijare la realizarea obiectivelor, precum și perfecționarea, implementarea definițiilor de caz standard în conformitate cu standardele mondiale;

- stabilirea particularităților epidemiologice și a cauzelor apariției reacțiilor adverse postvaccinale indezirabile (RAPI) și elaborarea măsurilor de prevenire a acestor fenomene; implementarea sistemului de monitorizare a RAPI în R.M.;

- aprecierea agenților condiționat patogeni (ACP) ca factori etiologici ai bolilor diareice acute (BDA), studierea particularităților epidemiologice și clinice ale maladiilor diareice, cauzate de ACP, și a eficacității tratamentului infecțiilor intestinale, perfecționarea diagnosticului bacteriologic și clinic al bolilor diareice acute, cauzate de ACP, și al asociațiilor microbiene, elaborarea schemelor de îmbunătățire a tratamentului antimicrobian, perfecționarea măsurilor de profilaxie și de combatere a infecțiilor intestinale acute (IIA);

- determinarea unor legături biogenetice ale circulației agenților cauzali la tularemie și *Borrelioză Lyme*, a vectorilor și rezervorului gazdă; perfecționarea diagnosticului de laborator – element important în supravegherea epidemiologică a bolnavilor cu diagnostic de *Borrelioză Lyme* sau suspectați de această maladie;

- elaborarea și prezentarea pentru aprobare a proiectelor Strategiei Naționale a Republicii Moldova „Cu privire la reținerea rezistenței agenților bacterieni la preparatele antimicrobiene”, Politicii Naționale „Cu privire la reglementarea importului și realizării preparatelor antimicrobiene pentru tratamentul etiotrop”;

- elaborarea Programului Național de profilaxie și combatere a holerei și a altor boli diareice acute;

- determinarea eficacității imunologice și epidemiologice a vaccinării contra HBV cu diferite tipuri de vaccinuri (*Engerix B*, *Hepavax*, *Euvax*) în diverse grupuri de populație cu risc sporit de infectare cu optimizarea schemei de administrare a vaccinului;

- aprecierea intensității procesului epidemic prin gripă și IRVA în funcție de agenții etiologici, statusul imun al populației față de virusurile gripale și a influenței lui asupra procesului epidemic;

- stabilirea valorilor eficienței medico-sociale și economice a activităților profilactice și de supraveghere sanitaro-epidemiologică întru optimizarea și reorientarea fluxului finanțării în sistemul de sănătate;

- elaborarea SOFT-ului pentru implementarea concepției de monitorizare a stării de sănătate a populației în raport cu factorii de risc ai mediului ș.a.

Principalele rezultate aplicative obținute în perioada de referință au fost realizate prin următoarele elaborări, care se implementează în economia națională:

- Programul Național de combatere a hepatitelor virale B, C și D, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr. 507 din 02.06.97.

- Standardele dezvoltării fizice a copiilor și adolescenților (3-16 ani).

- Regulamentul igienic „Cu privire la protecția bazinelor de apă contra poluării” nr. 066323 din 03.07.97.

- Indicații metodice privind unificarea metodelor de recoltare, transportare și pregătire a probelor de produse alimentare pentru examenul sanitaro-microbiologic nr. 06.3.3.60 din 22.04.04.

- Recomandări metodice privind auditul intern de calitate a încercărilor de laborator sanitaro-igienic, a. 2004.
 - Indicații metodice privind organizarea și efectuarea diagnosticului igienic de laborator, a. 2005.
 - Norme Fundamentale de Radioprotecție. Cerințe și Reguli Igienice (*NFRP-2000*).
 - Strategia de implementare a Planului Național de Acțiune pentru Sănătate în Relație cu Mediul nr.487 din 18 iunie 2001, aprobată de către Guvernul Republicii Moldova.
 - Concepția de dezvoltare a Igienii Mediului în Republica Moldova cu examinarea și aprobarea Planului Local de Acțiune pentru Sănătate în relație cu mediul în municipiul Chișinău, 2004.
 - În baza elaborării și aprobării prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.717 din 07.06.02 a Concepției organizării și funcționării Monitoringului socio-igienic în Republica Moldova prin Ordinul Ministerului Sănătății nr. 127 din 27.04.04 se implementează activitățile de bază ale Monitoringului socio-igienic, conform setului de tabele-formulare, elaborate pentru raportarea datelor.
 - S-a apreciat efectul curativ și imunomodulator al preparatului *Pacovirin*, testat la bolnavii cu hepatite virale B și C prin evaluarea datelor clinice, biochimice, serologice, virusologice și imunologice cu perfectarea setului de documente pentru înregistrarea preparatului. Prin Ordinul Ministerului Sănătății nr. 158 din 20.05.03 remediul nominalizat a fost înregistrat în Republica Moldova pentru producerea în masă. Conform calculelor estimative, costul comercial al noului fitopreparat *Pacovirin* este de 5-15 ori mai ieftin decât analogii lui de pe piața internațională, posedă o serie de avantaje față de alți interferoni și este produs din materie primă autohtonă. În conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 459 din 30.04.04 pentru elaborarea sistemului de diagnosticare de laborator și a remediilor medicamentoase de profilaxie și tratament al afecțiunilor virale, brevetate și implementate în practica medicală de către S.A. Farmaco, dlui C. Spânu, unul din autorii remediului *Pacovirin*, i-a fost decernat Premiul anual al Guvernului R.M.
 - În cadrul investigațiilor științifice cu privire la implementarea Programului Național de Imunizare, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1031 din 02.10.01 și prin Ordinul Ministerului Sănătății nr. 295 din 24.10.2002, au fost asigurate cu vaccinuri contingentele de populație eligibilă la nivel de 95%. Ca rezultat, s-a redus esențial morbiditatea prin tusa convulsivă, prin rușeolă, rubeolă și hepatită virală B. S-a lichidat poliomielita și au fost stopate epidemiile de difterie și oreion. Prin instruirea personalului medical din instituțiile medico-sanitare și dotarea acestora cu echipament medical – lanț frig și calculatoare, a fost asigurată funcționarea sistemului informațional al serviciului sanitaro-epidemiologic.
 - Ca rezultat al finalizării temei “Preîntâmpinarea infecției HIV/SIDA printre utilizatorii de droguri din mun. Chișinău” în perioada anilor 2002-2003 a fost redusă infecția HIV/SIDA în rândurile utilizatorilor de droguri etc.
- În contextul transferului de tehnologii medicale în medicina preventivă, care au influențat calitatea acordării serviciilor medicale s-au implementat:
- metoda lichid-cromatografică de determinare a conservanților și îndulcitorilor în produsele alimentare;
 - metoda cromatomasspectrometrică de determinare a Benz(a)pirenului;
 - metodele polarografice și voltamperimerice ale iodului, bromului, metalelor grele;
 - metoda membranelor filtrante pentru examinarea apei și a băuturilor nealcoolice;
 - metoda-expres pentru determinarea cantitativă și calitativă a indicatorilor microbieni în produse alimentare;
 - expres-analizatorul microbiologic „*BacTpak-4100*” la unele obiecte ale mediului înconjurător;
 - metoda-expres de determinare a cantității restante de antibiotice în produse de origine animală;
 - metoda imunoenzimatică (*ELISA*) în diagnosticul maladiilor virotice, bacteriene și parazitologie (hepatitele virale, CMV, toxoplasmoză, herpes, toxocaroză, echinococoză, cistocercoză, leamblioză, iersinioze etc.);

- metode de diagnosticare serologică și coprologică a criptosporidozei, enterobiozei și strongiloidozei prin elaborarea și implementarea dispozitivelor speciale, precum și metode originale (înregistrate ca brevete și inovații) de depistare a elementelor parazitare în mediul înconjurător și în cel habitual.

Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă a participat la elaborarea Strategiei Naționale pentru Dezvoltarea Durabilă „Moldova 21”, Planului de Acțiune privind Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei.

CNȘPMP este acreditat de către Consiliul Național de Acreditare și Atestare de pe lângă Guvern, Academia de Științe a Republicii Moldova, Serviciul de Standardizare și Metrologie, OMS, AIEA, Ministerul Sănătății și Protecției Sociale al Federației Ruse, GOST-R etc.

Un element deosebit de semnificativ pentru perfecționarea supravegherii igienice și epidemiologice a populației este pregătirea cadrelor în domeniul sănătății publice. Obiectivele valorificării principalelor rezultate științifice nominalizate în domeniu au fost realizate și prin susținerea tezelor de doctor și de doctor habilitat în științe. Pe lângă CNȘPMP activează Catedra de perfecționare postuniversitară a medicilor igienisti și epidemiologi, unde anual se reciclează 120-140 de cursanți.

Au fost editate 28 de monografii, manuale, Rapoarte Naționale și culegeri tematice. La diferite foruri internaționale și republicane numai în ultimii cinci ani au fost prezentate cca 213 rapoarte științifice, în reviste și culegeri tematice de profil s-au publicat peste 450 de lucrări. În curs de perfectare se află 11 teze de doctorat și postdoctorat.

Rezultatele investigațiilor științifice și științifico-practice ale specialiștilor Centrului au fost materializate în 26 de brevete de invenții și certificare de autor de propuneri de raționalizare. Unele rezultate ale activității inventive au fost menționate cu premii speciale, de stat și internaționale „Grand Prix”, precum și cu medalii de aur, argint și bronz la expozițiile republicane și internaționale - Chișinău KNOW – HOW EXCHANGE – 98, 2001, 2003, 2004 (Republica Moldova), Bruxelles (Belgia), Iași, București (România), Geneva (Elveția), Paris (Franța), Casablanca (Maroc) etc. Expozatele prezentate au fost consacrate elaborării, perfecționării diagnosticului de laborator, profilaxiei și tratamentului infecțiilor virale, sanării diferitelor obiecte hidrologice etc.

CNȘPMP cooperează fructuos cu diferite instituții și organizații internaționale, are contracte de colaborare bilaterală cu Codex Alimentarius (*Roma, Italia*), Centrul pentru expertiza calității și securității alimentelor al Ministerului Sănătății din Republica Belarus; Institutul de Medicină al Universității din Verona și Sassari (*Italia*); Asociația Științifică Biomedicală din Tochio (*Japonia*); Comitetul Regional al OMS; UNICEF; Fundația Soros; Centrul de Control al Bolilor din Atlanta (*SUA*); Institutul de Cercetări Științifice în Microbiologie „Cantacuzino” (*România*); Centrele medicale de sănătate publică din București, Cluj-Napoca, Iași (*România*) etc.

Activitatea științifico-practică efectuată de către specialiștii CNȘPMP influențează substanțial asupra sistemului de protecție și fortificare a sănătății populației, în particular, a activității serviciului sanitaro-epidemiologic ca parte componentă a acestui sistem. La realizările de performanță obținute în ultimii zece ani de existență a CNȘPMP în medicina preventivă au contribuit: membrul cor. al A.Ș.M., prof. universitar N. Opopol, doctorul habilitat în medicină, prof. universitar C. Spînu; doctorii habilitați în medicină Victoria Bucov, M. Magdei, Gr. Friptuleac, P. Iarovoi; doctorii în științe medicale/biologice I. Bahnarel, Victoria Ghidirim, Valeria Dimitrenco, V. Iachim, V. Evtodienco, P. Scoferța, Olga Cobzaru, V. Pantea, Valeriu și Eugenia Dobreanschi, V. Bebâh, V. Vutcariov, J. Drobeniuc, Maria Isac, D. Cioban, Galina Hodârev, V. Calin, Ludmila Bârcă, Liuba Corețchi, M. Stancu, Ana Volneanschi, A. Vasilos, Tatiana Voina; medicii specialiști Șt. Gheorghiuță, A. Colofîchi, V. Andriuță, Galina Obreja, V. Băbălău, V. Borș, I. Șalaru, D. Sirețeanu, S. Oglindă, V. Sohoțchi, V. Calmîc, P. Socoliuc, Șt. Constantinovici, A. Melnic, O. Beneș, Larisa Novac, I. Ursulean, Svetlana Banul, Svetlana Prudnicionoc, A. Guțu, A. Lungu ș.a.

Pentru menținerea capacităților de asigurare a supravegherii sanitaro-epidemiologice în țară, impulsivitatea și extinderea procesului științifico-practic de activitate în domeniul medicinei preventive CNȘPMP a trasat următoarele sarcini:

1. Elaborarea strategiei de dezvoltare a medicinei preventive; participarea activă la implementarea Monitoringului socio-igienic, Planurilor de Acțiune ale Guvernului și Ministerului Sănătății și Protecției Sociale, Programelor Naționale de Imunizări etc.

Reducerea riscurilor de îmbolnăvire cu HIV/SIDA prin implementarea noului Program Național de Profilaxie și Control al Infecției HIV/SIDA și al altor maladii cu transmitere sexuală pe anii 2006-2010.

2. Finalizarea fiecărui program științific cu rezultate semnificative, cu elaborarea actelor normative naționale și implementarea lor respectivă pe scară largă în activitatea de profilaxie a serviciului sanitaro-epidemiologic de stat.

3. Implementarea sistemului informațional medical integrat.

4. Conlucrarea eficientă pe orizontală și verticală între cercetătorii științifici și specialiștii din sectorul practic de diferit nivel în vederea implementării mai active a metodelor avansate, extinderii spectrului de activitate.

În acest context este oportun ca în perspectivă programele cercetărilor științifice fundamentale și aplicative, ale altor activități de ordin practic de inovare și transfer tehnologic pentru asigurarea securității sanitaro-epidemiologice a populației să fie axate atât pe sporirea potențialului de obținere a cunoștințelor noi în domeniul medicinei preventive (direcțiile: *Igienă și Epidemiologie*), de stabilire a legităților, particularităților, mecanismelor generale de manifestare a stărilor de sănătate (și boală) în raport cu factorii de mediu, cât și pe elaborarea și implementarea concepțiilor, normelor, metodelor, standardelor de profilaxie și tratament al maladiilor întru fortificarea sănătății – drept componentă indispensabilă a dezvoltării durabile a societății.

Rezumat

Pe parcursul ultimilor 10 ani Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă s-a afirmat ca o instituție performantă, care dispune de capacitățile necesare pentru diagnosticul populațional al maladiilor, asigurarea stabilității sanitaro-epidemiologice în țară, promovarea sănătății, profilaxia maladiilor.

Summary

During the last 10 years the National Scientific and Practical Center of Preventive Medicine asserted itself to be an institution of performance with necessary abilities for diagnosing of the population's diseases, of the sanitary and epidemiological stability in the country, health promotion, prophylaxis of diseases.